

Tjänsteställe, handläggare
Stab forskning och utbildning, Mats Göte
Karlsson

Sammanträdesdatum
2024-01-30

Beteckning
Dnr: 23RS11021

Er beteckning:
U2023/02898

Regeringskansliet,
Utbildningsdepartementet
Regeringskansliet
103 33 Stockholm

Svar på remiss, ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation, (SOU 2023:59)

Region Örebro län (Regionen) tackar för möjligheten att såsom remissinstans inkomma med synpunkter på utredningens betänkande och förslag.

Sammanfattning

Regionen tillstyrker den grundläggande omvandlingen av myndighetsstruktur från fem forskningsråd (motsvarande) samt ett flertal myndigheter med vissa medel för extern finansiering av forskning och innovation (FoI). Regionen förordar i närtid utredningens alternativa förslag om två FoI-finansierande myndigheter.

Regionen ser ett särskilt behov av att, i samråd mellan myndigheter, lärosäten och regionerna inom ALF-avtalet, säkerställa FoI-finansiering för klinisk forskning inklusive nationellt distribuerade infrastrukturer.

Regionen vill också särskilt lyfta betydelsen av att i detta sammanhang även beakta avvägningen mellan statlig extern FoI-finansiering och lärosätens basanslag och då särskilt de begränsade basanslag som i dagsläget avsätts till så kallade nya universitet i relation till övriga bredduniversitet.

Övergripande reflektioner

Regionens synpunkter på utredningen grundar sig huvudsakligen på två perspektiv, klinisk forskning och universitetssjukvård respektive regionens territoriella utvecklingsansvar. I båda dessa områden sker en nära samverkan med Örebro universitet. Den positiva utvecklingen av Örebro universitet som noteras bland annat i internationella rankings av Sveriges lärosäten gagnar

såväl regionorganisationens egna verksamheter som regionens utvecklingspotential.

Regionen noterar att utredningens förslag, i enlighet med dess kommitté-direktiv, berör statliga myndigheters externa forsknings- och innovationsfinansiering, medan den totala finansieringen av sådan verksamhet från staten även sker bland annat via basanslag till lärosäten och andra aktörer inom innovationsstöds- och tillväxtfrågor. I detta sammanhang vill regionen särskilt lyfta fram ett antal andra övergripande reflektioner på den statliga forsknings- och innovationsfinansieringen.

Regionen delar bedömningen att en ökning av basanslagsdelen till lärosäten av den totala statliga FoI-finansieringen bör övervägas. Oavsett om och hur detta sker bör i särskild ordning snarast basanslagen till de fyra lärosäten, som 1999 erhöll universitetsstatus och ingår i gruppen så kallade nya universitet, successivt normaliseras i relation till basanslag till så kallade etablerade universitet. Regionen är medveten om att det finns en särskild mekanism för forskningsfinansiering till högskolor och nya universitet via den statliga KK-stiftelsen men oavsett detta bör en kvalitetsdriven utökning av basanslag till dessa universitet påbörjas. En utökad basresurs bör också långsiktigt förstärka lärosätets och hela regionens möjligheter att erhålla den typ av extern forsknings- och innovationsfinansiering som utredningens betänkande omfattar.

Staten stödjer innovationskontor vid svenska universitet, vid Örebro universitet drivs verksamheten som en av fyra hubbar för Innovationskontoret Fyrklövern. Denna samverkan är välfungerande, men i och med att de fyra så kallade nya universiteten bildade 1999 delar innovationskontor, är således anslagen endast ¼ jämfört med övriga universitet. Regionen ser dock fördelar med den samverkansformen inom det övergripande innovationssystemet, men ser inga skäl till att inte anslagsnivå per lärosäte kan normaliseras inom ramen för fortsatt samverkan.

Regionen bejakar kommitténs tankar om behovet av en nationell FoI-strategi med ett perspektiv över flera cykler av forsknings- och innovationspropositioner. Detta arbete bör engagera hela bredden av det svenska forsknings- och innovationssamhället. Modeller för att leda ett sådant arbete kan ses till exempel i regeringens forskningsberedning eller i de brett sammansatta grupper som initierats av Life Science-kansliet i arbetet med den nationella Life Science-strategin. I detta breda arbete bör också regionerna tydligt representeras för att säkerställa koppling till den regionala nivåns utvecklingsuppdrag inklusive smart specialisering.

Myndighetsstruktur

Utredningen förordar en ny myndighetsstruktur med tre forsknings- och innovationsfinansierande myndigheter med olika profiler men redovisar också ett alternativ med två myndigheter.

Regionen tillstyrker den grundläggande omvandlingen av myndighetsstruktur från fem forskningsråd (motsvarande) samt ett flertal myndigheter med vissa medel för extern FoI-finansiering. Detta ställer dock höga krav på de kommande myndigheterna avseende kompetens vilket dock bör kunna tillgodoses inom den sammantaget ringa reduktion som föreslås avseende heltidsekvivalenter.

Utredningens utgångspunkt har varit att fördela nuvarande uppdrag mellan dessa nya myndigheter men behov av gränsdragningsdiskussioner med andra aktörer inom tillväxt- och innovationssystemet lyfts också.

Regionen uppfattar att det förändrade uppdrag som Vetenskapsmyndigheten föreslås få bör få ringa konsekvenser för myndighetens verksamhet även på kort sikt varför på en övergripande nivå regionen ser detta uppdrag som välavgränsat och genomförbart. Den föreslagna myndigheten, Myndigheten för Strategisk forskning, kommer dock att överta forsknings- och innovationsfinansiering från ett flertal myndigheter vilket rimligen kan leda till en utmaning för det dominerande uppdraget som finansiär av behovsdriven forskning och innovation. Parallellt med detta föreslår utredningen att vissa delar av främst nuvarande Vinnovas verksamhet, skiljs ut och utgör grunden för en ny myndighet, Innovationsmyndigheten.

Regionen ser stora värden i de uppdrag som i utredningen lyfts som uppgifter för den föreslagna myndigheten men ställer sig tveksam till om detta uppdrag i nuläget är tillräckligt väldefinierat för att verkställas. Värdet av policy-utveckling, stöd till innovationsutveckling inom små och medelstora företag och breda samhällsutmaningar kan inte nog understrykas men samtidigt ser regionen ett behov av att tydliggöra en eventuell myndighets uppdrag i relation till andra aktörer såsom Tillväxtverket, Almi och Business Sweden.

Regionen ser därför i närtid fördelar med förslaget om två forsknings- och innovationsfinansierande myndigheter, Vetenskapsmyndigheten respektive Myndigheten för Strategisk forskning och Innovation. Regioner ser däremot gärna en fortsatt utredning avseende myndighetsstruktur för de frågor som i

huvudförslag åvilar Innovationsmyndigheten avseende såväl avgränsningar mot andra aktörer och de två övriga myndigheterna. Regionen ser också problem med att benämna den tredje myndigheten som Innovationsmyndigheten då stor del av innovations-finansierande uppdraget även i en tre-myndighetsstruktur åvilar Myndigheten för Strategisk forskning medan en eventuell tredje myndighets uppgifter snarare är inom begreppsramen ”Myndigheten för systemtransformation och implementering”.

I närtid har regionen goda erfarenheter av andra initiativ som staten har tagit för systemövergripande samverkan såsom Kommittén för teknologisk innovation och etik samt Regeringskansliets Life Science-kontor.

Vetenskapsmyndigheten

Regionen ser övergripande positivt på utredningens förslag avseende Vetenskapsmyndigheten.

Regionen är liksom övriga regioner med universitetssjukvårdsuppdrag en tydlig aktör inom klinisk forskning. Klinisk forskning förutsätter tillgång till vårdens strukturer och resurser och särskiljer sig därmed från stor del av övrig idédriven forskning inom lärosätenas verksamheter. Detta ger särskilda utmaningar för en myndighet som i övrigt är lärosätetinriktad. Regionen ser positivt på att nuvarande Vetenskapsrådet (VR) vid sidan om en huvudsekreterare för Medicin och hälsa nyligen även tillsatt en huvudsekreterare för klinisk forskning. Regionen ser det som naturligt att i ett kommande råd för det medicinska vetenskapsområdets kompetens med inriktning mot klinisk forskning och med förståelse för och förankring i regionernas kliniska forskning och universitetssjukvård får en tydlig representation.

Regionen ser också ett behov av att ett fast råd för övergripande myndighets-samverkan avseende klinisk forskning och innovation inom hälso- och sjukvården med representanter från forsknings- och innovationsfinansierande myndigheter och regioner.

Regionen ser också ett särskilt behov av att, i samband en ny myndighets-organisation i samverkan mellan staten inklusive lärosätenas medicinska fakulteter och de sju regionerna som är avtalsslutande parter i det nationella ALF avtalet, göra en sammanhållen genomlysning avseende klinisk forskning. Denna genomlysning bör, förutom övergripande samverkansfrågor mellan aktörerna inklusive mellan FoI-finansierande myndigheter, även omfatta Kliniska studier Sverige, Kommittén för Klinisk behandlingsforskning, nationellt distribuerade infrastrukturer med hälso- och sjukvårdanknytning

såsom Biobank Sverige, Genomic Medicine Sweden och ATMP Sweden samt utveckling av plattformar för hantering av vårddata för FoI-ändamål. Den nationella styrgruppen för ALF-samverkan kan utgöra en övergripande resurs och styrgrupp för en sådan genomlysning. Särskilda resurser behöver dock avsättas för en fördjupad genomlysning utöver det, vid VR, etablerade ALF-kansliet.

Myndigheten för strategisk forskning och innovation

Myndigheten för strategisk forskning och innovation (i den av regionen förespråkade två-myndighetsstrukturen), MSFI, utgör en central aktör för både regionens verksamhet inom klinisk forskning och universitetssjukvård som inom det regionala utvecklingsuppdraget.

Regionen ser det därför naturligt att i en sådan myndighets styrelse ska ingå representant(er) med förankring i regionorganisationerna.

Avseende det första perspektivet har behovet av samverkan mellan myndigheterna och regionerna inom främst klinisk forskning lyfts ovan. En ytterligare synpunkt är att den höga grad av transparens avseende bedömargrupper för forskningsfinansiering som i dagsläget finns hos VR efterfrågas redan nu och måste säkerställas i en kommande myndighet.

Avseende regionernas utvecklingsansvar är också MSFI en viktig samverkansyta. Regionen vill lyfta behovet att tydliggöra samspelet mellan MSFI-uppdrag och regionernas utvecklingsansvar (SFS2010/630) samt EU-relaterade uppdrag avseende smart specialisering.

Regionen ser en stor utmaning för den kommande myndigheten att sömlöst överta ansvaret för externfinansierad forskning från ämnesprofilerade myndigheter. Regionen vill särskilt lyfta vissa områden att bevaka såsom forsknings- och innovationsfrågor relaterade till grön omställning och målet om klimatneutralitet samt hållbara energisystem med teknikneutralitet i fokus.

Utredningen lyfter VM:s ansvar för nationell forskningsinfrastruktur. Region vill lyfta behovet av samordning av hela kedjan av infrastrukturer från mer forskningsprofilerade infrastrukturer till anläggningar för laboratorie-/pilotverksamhet motsvarande hela Technology Readiness level, TRL 1-8/9. Här uppfattar regionen att MSFI bör ha det samordnande ansvaret mot övriga aktörer såsom VM och RISE.

Regionen välkomnar utredningens förslag att MSFI:s verktygslåda blir betydligt bredare där policylabb, regulatoriska sandlådor och

missionsorienterade arbetssätt med mera ingår och att myndigheten som ett alternativ till utlysningar ges i uppdrag att utforma nya satsningar i en dialog och innovationsdriven process där mottagarnas prioriteringar, tidplaner och möjligheter att medverka vägs in. Samspel med regionerna för genomförande av deras forsknings- och innovationsstrategier för smart specialisering är en lämplig utgångspunkt för uppdraget.

Regionen ser också positivt på initiativ och breda utlysningar som för samman olika samhällsaktörer för innovativ utveckling kopplat mot samhällsutmaningar och samtidigt stärkande av näringslivets konkurrenskraft. Detta kan vara exempel på den typ av utlysningar som utredningens tredje myndighet föreslogs ansvara för men redan nu kan till exempel Vinnovas Vinnväxt visa kompetens för att driva sådan långsiktiga innovationsinitiativ.

Regionen ser också ett behov av att samordna ett antal nätverk etablerade i gränsyta regionalt utvecklingsuppdrag, smart specialisering såsom RND- och S3 nätverken, MSFI kan vara en lämplig plattform för sådan samordning.

Regionen efterfrågar också en analys av i första hand denna myndighets koppling till departementsstrukturen medan Vetenskapsmyndigheten såsom VR i dagsläget har en naturlig koppling till Utbildningsdepartementet.

Myndighetssamverkan och samverkansytor samt övriga synpunkter

Såsom lyfts ovan är det viktigt att säkerställa representation för och samverkan med den regionala nivån särskilt avseende klinisk forskning och innovationsfinansiering inklusive stödstrukturer till små och medelstora företag och näringslivsutveckling. Detta gäller även policyutveckling avseende till exempel hälsodata.

Regionen ser fram emot att det i myndigheternas uppdrag ska ingå att bygga en gemensam, enhetlig datainformationshantering och gemensamma digitaliserade processer för all projekthantering, hela vägen från utlysningar till projektredovisning och effektmätningar och allt däremellan och som regionerna inkluderas i. Detta lyftes av utredningen som ett särskilt uppdrag till MSF vid en tre-myndighetslösning men regionen ser det lika angeläget även i en två-myndighetslösning.

Kommitténs förslag om att medfinansiering inte bör krävas från lärosäten för anslag från FoI-finansierande myndigheter bör även gälla som grundprincip för regioner och kommuners deltagande i sådana projekt. Regionen ser också positivt på förslaget om en schabloniserad overheadavgift som då också med

lätthet kan samordnas mellan medelsförvaltning inom lärosätet eller med regionen som forskningshuvudman för klinisk forskning.

Avslutningsvis vill Region Örebro län åter tacka för möjligheten att genom ett remissvar bidra till en fortsatt utveckling av statlig forsknings- och innovationsfinansiering och hoppas att dessa synpunkter kommer att vara av värde för regeringens fortsatta beredning av kommitténs betänkande.

För Region Örebro län

Andreas Svahn
Regionstyrelsens ordförande

Rickard Simonsson
Regiondirektör